

Бехта І. А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Матвієнків О. С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТИПИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПРОЗОВОМУ ТЕКСТІ

Нині існують дослідження різних наукових шкіл з різними науковими парадигмами, об'єктом яких є фразеологічна одиниця – відносно стійке, відтворюване, експресивне поєднання лексем, що володіє цілісним значенням. Вона формує будову з компонентів, котрі у складі фразеологізму пов'язані між собою. Компонент, стрижнева складова частина якого є семантичною або граматичною, вирізняється за градусом значущості й становить невід'ємну частину ФО, що представляє собою перетворене слово. ФО в англійськомовному художньому прозовому тексті як мовний знак асоціативно-образного характеру являє собою амбівалентну сутність. З одного боку, вона є утворенням, яке виникло внаслідок вторинного семіозису – асоціативно-образного переосмислення його творимої художньої ситуації. З іншого боку, ФО, що функціонує у тексті, за своєю природою здатна творити нові, контекстуальні смисли, які формують його функційно-прагматичну архітектоніку. ФО як один із найбільш виразових засобів тексту є поліфункційною одиницею. Її система взаємопов'язаних функцій зумовлена складним нелінійним характером структурно-сислової організації тексту і фразеологічним значенням, котре набуває амбівалентних смислових природжень унаслідок створення об'ємних синтагматичних, парадигматичних і асоціативних зв'язків, що визначають пресупозицію художнього прозового тексту. Але в царині фразеології віддавна є проблема класифікації фразеологізмів. За різних наукових шкіл й наукових парадигм, різні класифікації створені з опертям на різні принципи: ознаку вмотивованість/ невмотивованість (В. В. Виноградов), принцип постійного контексту (Н. М. Амосова), функцію в мові (О. В. Кунін), історичний принцип (Б. О. Ларін), функційно-семантичну ускладненість (С. Г. Гаврін). Обґрунтованішою й науково переконалівою для лінгвістичного аналізу тексту може слугувати класифікація фразеологізмів, основана на стрижневому компоненті ФО, тобто її граматична (морфологічна) частиномовна ознака. Отже, всі ФО (дібрані з англійськомовних художніх прозових текстів шляхом суцільного виписування) типологізовані на частиномовні групи (дієслівні, іменникові, ад'єктивні, прислівникові, визукові) і сформувавши аналітичну рамку, зфокусовану на жанротвірній, стилетвірній, сюжетотвірній, комунікативній функціях ФО в художньому прозовому тексті.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, фразеологізм, художній прозовий текст, типологічна класифікація, структурно-семантичні типи.

Постановка проблеми. Довгий час фразеологію розглядали як вчення про усталені словосполучення, а поряд із терміном «фразеологізм», як одиницею аналізу, досі використовують синонімічні терміни: *фразеологічна одиниця, ідіома, стійке словосполучення*. Для позначення авторських перетворень у художньому прозовому тексті зустрічаємо терміни *узувальна фразеологічна одиниця, похідна фразеологічна одиниця, похідний фразеологізм, вихідний фразеологізм, базовий фразеологізм*, а для характеристики перетворених одиниць фіксуємо терміни *трансформований фразеологізм, перетворений фразеологізм, трансформи фразеологічних одиниць*. Словом,

імпровізована зміна фразеологічної одиниці (далі – ФО) у авторських експресивно-стилістичних намірах суть фразеологічна трансформація, яка здійснюється внаслідок структурно-семантичного або тільки семантичного перетворення ФО. Структурно-семантичне перетворення ФО являє собою смислові перетворення разом зі зміною складу і/або граматичної форми фразеологічних одиниць. ФО зазнає смислових перетворень і семантико-стилістичних змін, які не торкаються її лексико-граматичної структури. Фразеологізми мають здатність формувати в художньому прозовому тексті фразеологічні домінанти, які функційно об'єднані з тематичним, сюжетно-

композиційним, образним рівнями художнього прозового тексту. Однак вживання ФО у звичайній формі з притаманним їм значенням не завжди дає потрібний результат, тому задля створення художнього ефекту письменники вдаються до структурно-семантичних і лексико-семантичних трансформацій. Внаслідок фразеологічного новаторства і творчого опрацювання ФО виникають оригінальні словесні образи, в основі яких уміло використані стійкі словосполучення. При цьому змінені ФО зберігають художні переваги – образність, афористичність, ритміко-мелодійне впорядкування. Зміни ФО дозволяють уникати у творі штампів, бо фразеологізм отримує, окрім ознак, закладених у ньому самому (а іноді й всупереч їм), нові експресивні властивості [24, с. 10]. Тому в мові художньої прози, в котрій відтворено динаміку мовних змін, відбито авторську трансформацію фразеологічних одиниць: їх оказіональне вживання, семантичні зрушення, незвичні контекстуальні зв'язки фразеологізмів – все, що відступає від нормативного уживання і що вступає в протиріччя з прийнятими в літературній мові способами вираження думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема структурно-семантичної типізації фразеологічних одиниць здавна привертала увагу лінгвістів, які зробили значний внесок у царині цієї галузі науки [1; 2; 3; 6; 10; 12; 14; 18; 19; 20; 24; 34; 38]. Втім, студії ФО різнотипної, різнотипологічної характеристики й надалі залишаються актуальними і такими, що мають теоретичну і практичну значущість під час аналізу їхніх формальних і функційних ознак на матеріалі художніх різножанрових текстів, зокрема прозових. Натепер найбільш розпрацьованим є структурно-семантичний і функційний аспекти дослідження ФО в художньому мовленні [2; 8; 9; 13; 16; 23]. Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття перспективно розвиваються комунікативно-прагматичний та когнітивний аналіз ФО в художньому прозовому тексті [5; 21; 22]. У новітніх дослідженнях з фразеології визначено й обґрунтовано базові функції ФО. Однак недостатньо чітко і розлого представлена ієрархія функцій ФО, їхня підпорядкованість і взаємозумовленість в англійськомовному художньому прозовому тексті, а також відсутні чіткі розмежування понять цих функцій. Не завжди враховано диференціацію мовних і мовленневих (текстових) функцій ФО. Тому одним із перспективних напрямів дослідження фразеологізмів у художньому прозовому тексті на тлі їх якісного віднесення до класифікаційного

типу є визначення їхніх текстових властивостей, зумовлених особливостями наративної структури тексту і багаторівневої організації літературної комунікації.

Постановка завдання. Мета статті – розкрити структурно-семантичні класифікаційні типи ФО в англійськомовному художньому прозовому тексті, класифікувати ФО, відібрані шляхом суцільного виписування з англійськомовних художніх прозових текстів, за частиномовним компонентом та описати їхні функції у фактурі цього типу текстів. Для досягнення мети статті розв'язувалися такі завдання: 1) з'ясування корпусу ФО в художньому прозовому тексті; 2) представлення класифікаційних типів ФО в художньому прозовому тексті; 3) встановлення стимулів появи трансформованих ФО й опису їхньої ролі у формуванні контексту; 4) вияв функціонування ФО у зв'язку із задумом автора художнього прозового тексту.

Виклад основного матеріалу. ФО, які є одиницями опосередкованої номінації, не мають однієї якої-небудь домінуючої риси, за якою їх можна було би виокремити з корпусу змінних словосполучень. Особливість ФО полягає в тому, що їм властивий комплекс ознак, які потрібно враховувати під час їх визначення. ФО були неодноразово предметом спеціальних досліджень вітчизняних і зарубіжних учених [27; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 40; 41; 44; 47]. Більшість вітчизняних науковців [4; 7; 10; 11] використовують термін **фразеологічна одиниця** (який взято за основу в статті), запропонований В.В. Виноградовим. Термін «ідіома» широко використовують західноєвропейські вчені [27; 31; 32; 33; 38; 40; 41; 42; 43; 44; 47; 48]. У лінгвістичному енциклопедичному словнику знаходимо таке визначення ФО: «Фразеологізм – загальна назва семантично пов'язаних сполучень слів і речень, які, на відміну від подібних до них за формою синтаксичних структур, не утворюються згідно із загальними закономірностями вибору і комбінації слів при організації висловлювання, а відтворюються у мові у фіксованому співвідношенні семантичної структури і певного лексико-граматичного складу» [15, с. 559]. Водночас англійськомовні джерела визначають ідіому так: «Ідіома – це ряд слів, які разом узяті, означають щось відмінне від окремих слів ідіоми, коли вони стоять окремо. Спосіб складання слів часто буває дивним, нелогічним і навіть граматично неправильним» [42, с. 4].

Ми послуговуємось терміном «фразеологічна одиниця». Сутнісними ознаками ФО є відтворюваність, ідіоматичність, цілісність значення,

компонентний склад. Класифікацію фразеологізмів учені здійснюють на основі різних ознак, які прийняті й для англійської фразеології. Широкого визнання в мовознавстві здобула семантична класифікація ФО/класифікація фразеологічних одиниць із погляду семантичного взаємозв'язку компонентів [6; 10; 24]; структурно-граматична класифікація ФО [1; 19]; стилістична класифікація ФО/функційно-стильова класифікація ФО [20]; ідеографічна класифікація ФО [2; 14; 19; 20]; морфологічна класифікація ФО, яка передбачає визначення лексико-граматичної природи стрижневого слова, кореляцію ФО з частинами мови. Ця класифікація була запропонована І. В. Арнольд. Вона поділила ФО на такі групи: а) іменникові фрази; б) дієслівні фрази; в) прикметникові словосполучення; г) прислівникові словосполучення; д) прийменникові словосполучення; е) сполучникові словосполучення; є) вигуківі фразеологічні одиниці. І. В. Арнольд виокремлює еквіваленти речень, прислів'я, приказки та цитати [3, с. 172]. Такого ж типу класифікації ФО дотримується О. І. Молотков і Р. С. Гінзбург [18; 34]. Свого часу співвіднесення фразеологізмів із частинами мови вивчав М. М. Шанський [24]. П. Кветко також пропонує класифікацію ідіом на основі їхньої побудови. На його думку, ідіоми можуть бути дієслівні, недієслівні (іменникові, прикметникові та прислівникові), речення та мінімальні ідіоми [38, с. 105–106]. Ми беремо за основу структурно-семантичну (морфологічну) класифікацію ФО і розглядаємо приклади їх вжитку в англійськомовних художніх прозових текстах на тлі виокремлених жанротвірних, стилетвірних, сюжетотвірних, комунікативних функцій. За цим принципом виділяємо такі види ФО:

1) **іменникові (субстантивні) фразеологізми** (59 ФО, що становить 9%) – називають предмет, явище, людину чи живу істоту:

“So Sarah,” he began, but the girl behind the counter called, “Two tuna on brown!” before he had a chance to continue and he said, “That’s us. I’ll just pop up and get them.” Pop up, he thought, taking the two sandwiches on paper plates – what am I, a bloody **jack-in-the-box**? [28, p. 115] → **ФО jack-in-the-box** – скринька, з якої вискакує фігурка, іван-покиван; перен. щось, що раптово з’являється [7, с. 558].

“... I’ll take care of Johnny foreigner, see if I can’t find a nice depraved Pole for our Mr Pim.” “Mr Pim has it in for them Pole, sir.” “All he wants is for them to go back to Poland. Hanging one or two of them would be **the cat’s pyjamas** for him” [39, p. 176]

→ **ФО the cat’s pyjamas** – (амер. сл.) дуже гарна людина або річ [7, с. 206].

Brenda was dressed now and Gamley turned and looked at her, mouthing the words, “Please stay.” She was no **spring chicken** but she wasn’t bad looking; fantastic ass, he thought [28, p. 286] → **ФО spring chicken** – амер. недосвідчена людина, жовторотий юнак = молоко на губах не пообсихало [7, с. 883].

“Hello, Alex!” He turned from reception to see Aiden, a colleague from work. Aiden held out his hand and Alex took it. “Aiden! Good to see you. What are you doing over in this **neck of the woods**? I thought you lived in WI” [28, p. 212] → **ФО neck of the woods** – амер. лісне селище, розм. місцевість, район [7, с. 688].

У наведених прикладах іменникові ФО позначають оцінку людини в суспільстві, рівень її досвіду, її фізичні особливості, а також предмети, з якими людина стикається під час діяльності. У реченні, як й іменники, іменникові ФО виступають підметами, додатками, іменними частинами складених присудків. У художньому прозовому тексті вони виконують комунікативну функцію.

2) **дієслівні (вербальні) фразеологізми** (539 ФО, що становить 79%) – називають дію, стан або почуття, ознаки фізичного і психічного стану людини; її поведінки; способу життя; людської діяльності; різних моментів людських стосунків.

There must be some way. But he doesn’t urge her. Maybe it wouldn’t be such a bright idea, her out on her own. Out there in the big bad world, where every guy from here to China could **take a crack at her**. If anything went wrong, he’d have only himself to blame. I think I’d better **stay put**, don’t you? That’s the best thing. [26, p. 443] → **ФО to take a crack at something** – спробувати щось, випробувати свої сили на чомусь → [7, с. 909]; **ФО to stay put** – амер. не зрушити з місця; залишатися нерухомим, залишатися без змін → [7, с. 889];

Laura said that unless Mr. Erskine went away, she would go away herself. She would run away. She would jump out of the window. “Don’t do that my pet,” said Reenie. We’ll **put on our thinking caps**. We’ll fix his wagon!” [26, p. 198] → **ФО to put on one’s thinking cap** – старанно обмірковувати щось, міркувати [7, с. 794].

What she’d like to know at the moment is why they’re eating out. Why they aren’t in his room. Why he’s **throwing caution to the winds**. Where he got the money [26, p. 440] → **ФО to throw caution to**

the winds – забути про обережність, розсудливість, відкинути обережність, розсудливість [7, с. 946].

“So there is nothing in particular that you are aware of?”

“Nothing. As you know, John Steel was her boyfriend, but to tell the truth he never really **had his fingers in the pie**, so to speak. Do you mind if I take smoke” [39, p. 68–69] → **ФО** *to have a (або one’s) finger in every pie* – втручатися в чужі справи, лізти в чужі справи; скрізь сунути свого носа [7, с. 456].

У цих контекстуалізованих фрагментах із прозових текстів дієслівні ФО відображають розмаїті форми соціальної взаємодії, перекодовуючи інформацію про невербальну поведінку людини. Вони маркують різні емоційні реакції текстових антропоморфів. Дієслівні ФО сприяють формуванню словосполучення, речення, а також текстових відрізків більшої протяжності. ФО виконують роль присудка і виражають стилетвірну функцію в художньому тексті.

3) **прикметникові (ад’єктивні) фразеологізми** (35 ФО, що становить 5%) – позначають ознаки, які характеризують фізичні та психічні властивості людини, її характер, вдачу, моральні якості, душевний стан і певні властивості людини, набуті нею під час навчання, життєвого досвіду. Прикметникові ФО виконують у реченні функцію означення або іменної частини складеного присудка:

Suddenly I was the focus of his romantic and sexual interest, and for a while I was baffled. But he was charismatic, and of course I had not been able to resist his looks, his humour, his cleverness, his sexuality. I had been a sitting duck... [45, p. 86]. → **ФО** *sitting duck* – амер. легка здобич; зручна мішень [7, с. 867].

Lately I’ve caught myself humming out loud, or walking along the street with my mouth slightly open, drooling a little. Only a little; but it may be the thin edge of the wedge, the crack in the wall that will open, later, onto what? What vistas of shining eccentricity, or madness? [25, p. 6]. → **ФО** *the thin edge of the wedge* – перший крок до чогось; багатонадійний, багатообіцяючий початок [7, с. 941].

Треба зауважити той факт, що ад’єктивні ФО із сурядною структурою виявляють здатність до словоскладання. Наприклад: “I know you can cope,” I said, remembering just how efficient Lauren Crane was. English born, brought up and trained, she was a successful agent running the Paris office of a well-known American talent agency. Like me, she had lived in Paris for a number of years and was a **dyed-in-the-wool** Francophile [45, p. 343] → **ФО**

dyed-in-the-wool – переконаний, справжній, завзятий [вираз походить від звичаю фарбувати тканину в стані напівфабрикату, щоб міцніше трималася фарба] [7, с. 296].

Ад’єктивні ФО виконують жанротвірну функцію в художньому тексті.

4) **прислівникові (адвербіальні) фразеологізми** (44 ФО, що становить 6%) – характеризують дію, стан чи ознаку і вказують на характер здійснення дії, процесу, цілеспрямованість дії, її причину, місце, час, умови, за яких відбувається дія. Прислівникові ФО, як і прислівники, є: якісно-означальними, способу, міри, місця, часу, причини, мети, виконують у реченні функції обставин.

Maybe I can just tell them, I have been where you are now. You may not think it, but you can endure it. In a way, I think, looking at the young girl and remembering my six-year-old brother’s dead body and my mother holding him; you can go on living, in a way [46, p. 109] → **ФО** *in a way* – до певної міри; неточно; мабуть [7, с. 523].

“What do you make of that then, sir?” Hawkins asked as they entered the foyer. “He’s a rum enough character, our Sir Richard.” “By all accounts he’s got the ear of Winston Churchill.” [39, p. 162] → **ФО** *by all accounts* – за загальною думкою, як усі вважають або кажуть [7, с. 179].

On the streetcars there are always old ladies, or we think of them as old. They’re of various kinds... Others are bulgy, dumpy, with clamped self-righteous mouths, their arms festooned with shopping bags; these we associate with sales, with bargain basements. Cordelia can tell cheap cloth at a glance [25, p. 4] → **ФО** *at a glance* – з першого погляду, одразу [7, с. 45].

Адвербіальні фразеологізми зазвичай виконують сюжетотвірну функцію в англійськомовному художньому прозовому тексті.

5) **вигуківі фразеологізми** (8 ФО, що становить 1%) не мають лексичного значення, не вступають у зв’язки з іншими словами в реченні. Такі ФО, як і вигуки, виражають різні емоції мовця: захоплення, обурення, схвалення, здивування, осуд тощо, а також психічний і фізичний стан людини, її емоційні реакції на різні факти та явища позамовної дійсності. Вигуківі ФО можуть позначати різні волевиявлення мовця, його побажання [12].

Kitty began reaching for her whilst howling so Roz took her out of Graham’s arms and he bent to pick up Oliver. The din suddenly stopped, except for Justin’s loud, laboured reading and Roz said, “Justin, put

a sock in it for a minute will you, love?" [28, p. 140] → **ФО** *put a sock in it!* – *зруб. замовчи!, заткни пельку!* [7, с. 783].

But there is also another voice; a small, mean voice, ancient and smug, that comes from somewhere deep inside my head: It serves her right [25, p. 321] → **ФО** *it serves one right!* – так (*йому*) і треба; = катюзі по заслугі [7, с. 556].

Laura proved to be adept to this. She did not like the other Abigails, that goes without saying, but she took to the pinafore [26, p. 514] → **ФО** *it goes without saying* – само собою зрозуміло [7, с. 551].

Вигукові фразеологізми виконують найхарактернішу для них функцію в художньому прозовому тексті – комунікативну.

Усі ці контекстуалізовані пасажі з англійськомовної художньої літератури виокремлюються своєю живою (емотивно-експресивною) внутрішньою формою. Вони доказово підтверджують експресивну дискурсну стилістику художньої комунікації і в синкретичний спосіб рефлектують експресивний потенціал використаних ФО. А проведена їх морфологічна (частиномовна) типізація слугує, на наш погляд, прототипом розгалуженої типологічної мережі всіх ФО, задіяних у художньому прозовому тексті сучасності.

Під час аналізу ФО в художньому прозовому тексті фіксуємо їхнє семантичне наповнення й розмаїте стилістичне увиразнення. Внаслідок використання методу суцільного виписування було відібрано 685 ФО за частиномовною ознакою, до складу яких входить 539 вербальних, 35 ад'єктивних, 59 субстантивних, 44 адвербіальних, 8 вигукових компонентів. ФО з частиномовним компонентом становлять варіативний пласт англійської мови. Володіючи всіма лексико-семантичними характеристиками фразеологізму, ФО художнього прозового тексту вирізняються підвищеною образністю.

Висновки та пропозиції. Фразеологізми належать до числа активних засобів творення авторської позиції, декодування авторського задуму, бо передають домінуючі текстові смисли, репре-

зентують концептуальний зміст художнього прозового тексту, транслюють риси мовної особистості письменника. Причинами, що викликають прагнення автора до перетворень ФО та їхнього узуального вжитку, є бажання долати традиційність форми і використання нових, несподіваних засобів, прийомів для передачі змісту. Структурні зміни, семантичні зрушення, незвичні контекстуальні зв'язки ФО в англійськомовному художньому прозовому тексті – все, що відступає від нормативного вживання і вступає в протиріччя з прийнятими в літературній мові способами увиразнення думки, призводить до оказіонального вживання мовних одиниць у художньому нарративі. Студії авторських перетворень ФО в художньому прозовому тексті дають уявлення про фразеологічну систему мови взагалі. У разі зміни ФО формується мовна гра, твориться новий зміст, утім, смисловий каркас нарративу зберігається. Цей смисловий каркас являє собою раціональний стан ФО, тобто об'єктивний, загальний характер. В англійськомовних художніх прозових текстах подибуємо навмисну трансформацію ФО, за якої виникають зрушення в їхній семантиці, зростає їхня експресивність та образність. Трансформації бувають різноманітними, втім, характерною з них у художньому прозовому тексті є активізація внутрішньої форми завдяки використанню у складі фразеологізму елементів у вільному значенні. Нині функції ФО в англійськомовному художньому прозовому тексті потребують ретельного аналізу, бо досі не напрацьована методика системного аналізу фразеологізмів, яка б дозволила виявити й обґрунтувати ієрархію їхніх функцій і ролей у художньому прозовому тексті. Частиномовний компонент у складі фразеологізму в цьому типі текстів має, безумовно, яскраво увиразнений національно-культурний і стилістично-авторський колорит, який зумовлює його асоціативні зв'язки, а за художнього використання надає йому додаткової експресії в новому відтінку значення й надалі потребує додаткових студій.

Список літератури:

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова. *Фразеологія*. Харків : Вища школа, 1983. С. 51–53.
2. Алефиренко Н. Ф., Золотых Л. Г. Проблемы фразеологического значения и смысла (в аспекте межуровневого взаимодействия). Астрахань : Изд-во Астрахан. гос. пед. ун-та, 2000. 220 с.
3. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Высш. шк., 1986. 295 с.
4. Бабій О. І. Роль і місце фразеологічної семантики у відтворенні мовної картини світу (на прикладі англійської мови). *Сучасні дослідження з іноземної філології* : збірник наук. праць. Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2005. Вип. 3. С. 229–234.
5. Байрамова Л. К. Тождество фразеологизмов в зеркале трансформаций и корреляций. *Проблема тождества фразеологических единиц*. Челябинск, ЧГПИ, 1990. С. 3–11.

6. Балли Ш. Французская стилистика / пер. с фр. К. А. Долинина ; под ред. Е. Г. Эткинда. 2-е изд., стер. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 416 с.
7. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. Київ : Знання, 2005. 1056 с.
8. Бондаренко В. Т. Выделение фразеологического фрагмента из состава устойчивой фразы. *Фразеологизм и слово: Сборник научных трудов* / отв. ред. А. В. Жуков ; НовГУ им Ярослава Мудрого. Новгород, 1996. С. 49–56.
9. Бурмистрович Ю. Я. О структуре значения фразем. *Семантика и форма фразеологических знаков языка* : Тезисы докладов Всероссийской научной конференции. Отв. ред. Н. Б. Усачева, Курган : Изд-во КГУ, 2003. С. 24–26.
10. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины. *Избранные труды. Лексикология и лексикография*. Москва : Наука, 1977. 254 с.
11. Гамзюк М. В. Культурологічний аспект емотивності фразеологічних одиниць німецької мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КДЛУ*. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2000. Вип. 2. С. 105–113.
12. Демський М. Т. Українські фраземи і особливості їх творення. Львів : Просвіта, 1994. С. 10–25.
13. Зуева Т. А. К вопросу о многозначности фразеологизмов. *Синонимия фразеологизмов. Системные связи и отношения фразеологизмов*. Свердловск, 1989. С. 53–60.
14. Краснобаева-Чорна Ж. Семантико-граматична класифікація фразеологізмів у словнику фразеологічних термінів сучасної української мови. *Лінгвістичні студії*. 2010. Вип. 21. С. 124–133.
15. ЛЭС – Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва : Сов. энциклопедия, 1990. 685 с.
16. Мелерович А. М. О семантике и грамматической характеристике слов компонентов в составе фразеологических единиц. *Фразеологизм и слово в русском языке*. Ростов-на-Дону, 1983. С. 19–26.
17. Мокиенко В. М. Славянская фразеология. Москва : Высшая школа, 1980. 207 с.
18. Молотков А. И. Основы фразеологии русского языка. Ленинград : Наука. Ленингр. отд-е. 1977. 284 с.
19. Прадід Ю. Ф. Значення фразеологізму та його тлумачення в словнику (на матеріалі іменникових фразеологізмів). *У царині лінгвістики і права*. Сімферополь : Еліньо, 2006. С. 76–80.
20. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 494 с.
21. Фокина М. А. Фразеология в русской повествовательной прозе XIX–XX вв. : научная монография. Кострома : КГУ им. Н. А. Некрасова, 2007. 378 с.
22. Чепасова А. М. Семантические и грамматические свойства фразеологизмов. Челябинск : ЧГПИ, 1983. 92 с.
23. Чепуренко А. А. Семантика фразеологического знака. *Фразеология 2000* : Материалы Всерос. науч. конф. «Фразеология на рубеже веков: достижения, проблемы, перспективы». Тула : Изд-во ТГПУ им. Л.Н. Толстого, 2000. С. 23–26.
24. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. Изд. 6-е. Москва : Либроком, 2012. 272 с.
25. Atwood M. *Cat's Eye*. London : VIRAGO PRESS, 1990. 421 p.
26. Atwood M. *The Blind Assassin*. London : Virago Press, 2001. 641 p.
27. Ball W. J. *Colloquial Idiom*. London-New York-Toronto, 1958. 258 p.
28. Barrett M. *The Dream Catcher*. London : Warner Books, 2002. 440 p.
29. Cacciari C., Tabossi P. *Idioms: Processing, Structure, and Interpretation*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers Hove and London, 1993. 337 p.
30. Cowie A. P. *Phraseology. Theory, Analysis, and Application*. Clarendon Press. Oxford, 1998. 258 p.
31. Dąbrowska A. *A Syntactic Study of Idioms: Psychological States in English and Their Constraints*. Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2018. 355 p.
32. *Idioms : Structural and psychological perspectives* / M. Everaert et al. Hillsdale : Lawrence Erlbaum Associates, 1995. 329 p.
33. Fraser B. Idioms within a Transformational Grammar. *Foundation of Language*. 1970. Vol. 6. P. 22–24.
34. Ginzburg R. A. *A course in Modern English Lexicology*. Moscow : Visshaya Shkola, 1979. P. 269.
35. Glucksberg S. (with a contribution by Matthew S. McGlone). *Understanding Figurative Language. From Metaphor to Idioms*. Oxford Psychology Series Number 36. Oxford University Press, 2001. 134 p.
36. Howard P. A. *Phraseology in English academic writing: some implications for language learning and dictionary making*. Tübingen : Niemeyer, 1996. 230 p.
37. Izotova A. A. *English Phraseology: Allusions, Idioms, Metaphors*. Moscow : MAKS Press, 2014. 92 p.
38. Kvetko P. *English Lexicology in Theory and Practice*. 2nd Revised ed. Trnava, 2009. 203 p.
39. McNamee E. *The Blue Tango*. London : Faber and Faber Limited, 2002. 265p.

40. Naciscione A. Stylistic Use of Phraseological Units in Discourse. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2010. 292 p.
41. Olimpio de Oliveira S. M. E. Issues and Perspectives in Bilingual Phraseography. *Open Linguistics*. 2016. 2. 577–591.
42. Seidl J., McMordie W. English Idioms and How to Use Them. Oxford : Oxford University Press, 1983. 266 p.
43. Smith L. P. Words and idioms: studies in the English language. Gryphon Books, 1971. 299 p.
44. Stubbs M. Two quantitative methods of studying phraseology in English. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2002. 7 (2). 215–44.
45. Taylor Bradford B. Where You Belong. London : Harper Collins Publishers, 200. 472 p.
46. Thomas R. The Potter's House. London : Arrow Books, 2002. 486 p.
47. Wood M. M. A Definition of Idiom. *Linguistics Club Bloomington*. Indiana University Linguistics Clubs, 1986. 105 p.
48. Wulff S. Rethinking Idiomaticity : A Usage-Based Approach. London : Continuum Press, 2008. 240 p.

Bekhta I. A., Matviienkiv O. S. STRUCTURAL-SEMANTIC TYPES OF PHRASEOLOGISMS IN ENGLISH LITERARY TEXT

The article dwells on the current studies of different scientific schools with different scientific paradigms, the object of which is a phraseological unit – a relatively stable, reproducible, expressive combination of lexemes that has a holistic meaning. It forms the structure of the components that are related to phraseology. A component whose pivotal element is semantic or grammatical differs in degree of delicacy and forms an integral part of phraseological unit, which is a transformed word. Phraseological unit in English literary text, as a linguistic sign of associative-figurative character, is an ambivalent entity. On the one hand, it is a formation that arose from secondary semiosis – an associative-shaped rethinking of his creative artistic situation. On the other hand, the text-based phraseological unit is inherently capable of creating new, contextual meanings that shape its functionally pragmatic architectonics. Phraseological unit as one of the most expressive means of text is a multifunctional unit. Its system of interrelated functions is due to the complex nonlinear nature of the structurally-semantic organization of the text and its phraseological meaning, which acquires ambivalent semantic increments as a result of the creation of voluminous syntagmatic, paradigmatic, and associative relationships that determine repository. But in the field of phraseology has long been a problem of classification of phraseologisms. According to different scientific schools and scientific paradigms, different classifications are created with support on different principles: the sign of motivation / non-motivation (V. V. Vinogradov), the principle of constant context (N. M. Amosov), function in language (A. V. Kunin), historical principle (B. O. Larin), functional-semantic complexity (S. G. Gavrin). The classification of phraseologisms is based on its core component, that is, its grammatical (morphological) part, can serve as a more valid and scientifically convincing textual linguistic analysis. Therefore, all phraseological units (selected from English-literary texts) were typologized into part-language groups (verb, noun, adjective, adverb, exclamation) and formed an analytical framework focused on genre-forming, stylistic, story-telling functions of the prosaic text.

Key words: phraseological unit, phraseologism, literary prosaic text, typological classification, structural-semantic types.